

Augustin mod skepticisimen

Augustin (354-430) hører til oldkirkens betydeligste teologer. Bl.a. i værket "Om den sande religion" (*De vera religione*) vendte Augustin sig imod en af tidens filosofiske modestrømninger, skepticisimen, der afviste, at mennesket kunne nå til en gyldig erkendelse af sandheden. Som platonikerne afviste Augustin ganske vist, at sandheden kunne findes i den ydre, sanselige verden. Men i stedet skulle man søge efter vidnesbyrd om sandheden (sikker viden) i ens eget indre. F.eks. er selve tvivlen på sandheden i ens eget indre en bekræftelse på noget sandt – nemlig at man tvivler.

- 10 Hvilken hindring er der da tilbage, der kan hindre sjælen i at mindes den primære skønhed, som den forlod, når den kan gøre en ende på sine laster? Guds visdom strækker sig med styrke til det yderste. Den højeste kunstner har ved sin visdom sammenvævet sine værker, som er rettet mod det ene strålende mål. Hans godhed nærer ingen forsmået misundelse mod nogen skønhed fra det højeste til det laveste, for ingen kunne stamme uden alene fra ham. Ingen fjernes derfor fra selve sandheden, uden at han omgives af et eller andet udtryk for sandheden.¹
- 15 Undersøg hvad legemligt velbehag indeholder, og du vil ikke finde andet end harmoni. Thi hvis modstridende elementer fremkalder smerte, fremkalder samstemmende elementer velbehag. Find derfor ud af, hvad der den største harmoni. Gå ikke udenfor, vend tilbage til dig selv. I det indre menneske bor sandheden, og hvis du finder din egen natur foranderlig, da gå endog ud
- 20 over dig selv. Men husk, at når du går ud over dig selv, da går du ud over din reflekterende sjæl. Stræb derfor derhen, hvor selve fornuftens lys tændes. Hvorhen når nemlig enhver god tænker, om ikke til sandheden? Sandheden når jo ikke frem til sig selv ved refleksion, men er selv det, de tænkende stræber mod. Se, der er harmonien, som overgår enhver, og foren dig med den. Tilstå, at du ikke er, hvad den er. Den søger jo ikke hen mod sig selv. Du derimod er nået frem
- 25 til den gennem søgen, ikke i rumlig udstrækning, men ved sindets lidenskab, for at selve det indre menneske kan blive ét med det, der bor i det, ikke det laveste og kødelige, men det højeste og åndelige velbehag.

- Hvis du ikke begriber, hvad jeg siger, og hvis du tvivler på, at det er sandt, se da i det mindste, om du ikke er i tvivl om at du tvivler herom. Hvis det er sikkert, at du er i tvivl, så undersøg, hvorfor det er sikkert. Det vil aldrig falde dig ind forestille sig, at det ikke kommer fra denne verdens sol, der heraf vil vise sig for dig, men snarere fra det sande lys, som oplyser ethvert menneske, der kommer ind i denne verden.² Dette kan ikke skues med vore jordiske øjne, ej heller ikke med de øjne, der synes at opfatte hjernens fantasmer, men med dem, man bruger, når man siger til disse fantasmer: I er ikke det, jeg søger, ej heller er I det, jeg systematiserer jer efter, idet jeg fordømmer, hvad der viser sig af hæsligt blandt jer og bifalder, hvad der for mig viser sig af smukt. Men da det, ud fra hvilket jeg fordømmer og bifalder, er smukkere, bifalder jeg selve dette mere og foretrækker det, ikke blot fremfor jer, men også fremfor alle de legemlige former, som I udspringer af.³ Opfat dernæst denne regel, som du forstår, på følgende måde: Enhver der erkender sig selv som tvivlende, erkender noget sandt, og han er overbevist om den

¹ Det vil sige, at det ikke er muligt at fjerne sig fra Gud på en måde, der betyder, at Guds væsen ikke møder én i de spor af skønheden, som alt skønt rummer, idet skønheden, godheden og sandheden er identisk med Gud.

² Jf. Joh. 1,9

³ Fornuftens skal bedømme sanseindtrykkene. Denne fornuft står derfor højere end sanseindtrykkene og det legemlige. Det højeste er kun tilgængeligt for fornuften.

ting, han erkender. Han er derfor overbevist om det sande. Enhver der er i tvivl om sandhedens eksistens, har således i sig selv noget sandt, som han ikke kan være i tvivl om. Men der findes ikke noget sandt, uden at det er sandt i kraft af sandheden. Derfor bør den, der har kunnet tvivle på alle områder, ikke tvivle om sandheden. Hvor man indser dette, dér er lyset uden rummets og tidernes udstrækning, og uden noget billede, der tilhører disse kategorier. Mon vel dette kan omstødes i nogen henseende, om så også alle gode tænkere dør eller ældes blandt de lavere, kødelige mennesker? Nej, for det er ikke refleksionen, der skaber disse sandheder, men den finder frem til dem. Derfor forbliver de i sig selv, før de findes, og når de findes, fornyer de os.

5

10

De vera religione 29.72f.: Overs. J. Rosenløv efter J. H. S. Burleigh: *Augustine. Early Writings*, London (1953) s.262f. / E. Petersen i L. Grane: *Kirken i historien. De første otte århundreder*, Kbh. (1973) s.174.